

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เปลี่ยนแปลงในสังคมโลกอย่างรวดเร็วด้วยความก้าวหน้าของวิทยาการด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงทั่วโลก การติดต่อสื่อสารระหว่างประชาคมโลกไร้ข้อจำกัดในมิติแห่งเวลาและสถานที่เป็นโลกไร้พรมแดนและสังคมข่าวสาร ข้อมูลหรือที่เรียกว่า “สังคมฐานความรู้” “กระแสโลกาภิวัตน์เหล่านี้มีสิ่งที่ดีและไม่ดีปนกันอาจสร้างปัญหาหรือโอกาสให้แก่การพัฒนา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนา “คน” ของประเทศให้มีคุณภาพและศักยภาพซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา (“วิสัยทัศน์การพัฒนาการศึกษาในอนาคต” . 2546 : 2)

การที่กำลังคนของประเทศจะได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้เพียงใด นั้นขึ้นอยู่กับจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ แต่การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยกระบวนการการบริหารงานที่ดี (สิริพร บุญญนันท์. 2534 : 18) ในการบริหารงานที่ดีนั้น ปัจจัยที่จะช่วยให้การบริหารงานสำเร็จ นอกจากบุคลากร (people) เงิน (money) วัสดุครุภัณฑ์ (materials) และสารสนเทศ (information) แล้วยังต้องอาศัยปัจจัยอีก 2 อย่าง คือข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี (“สารสนเทศกับการตัดสินใจ” . 2545 : 3) ทั้งนี้การจัดการเกี่ยวกับสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องการนำเทคโนโลยีใหม่ๆเข้ามาช่วย ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ (จิราภรณ์ รักษาแก้ว. 2539 : 72) ข้อมูลและสารสนเทศมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจนั้น เพื่อการวางแผนปฏิบัติงานและการควบคุมงาน หรือ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของงาน (มยุรี รัตนมุง . 2538 : 78) สารสนเทศจึงเปรียบเสมือนเส้นเลือดของการบริหารองค์การเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากสำหรับการวางแผน การควบคุมและการตัดสินใจของผู้บริหารซึ่งนักวางแผนในปัจจุบันนั้นกำลังเผชิญกับความสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้นตามความเจริญเติบโตทั้งในขนาดและปฏิสัมพันธ์ขององค์การ อาจกล่าวได้ว่า สารสนเทศเป็นเครื่องมือที่ช่วยชี้แนะทิศทางที่ผู้บริหารจะเลือกดำเนินการเพื่อให้เกิดการดำเนินงานขององค์การให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ (ภาณุวัฒน์ รัตยาภาส. 2534 : 89) ซึ่งในกระบวนการบริหารและจัดการศึกษา ผู้บริหารมีความจำเป็นที่จะต้องตัดสินใจเพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรที่

มืออยู่อย่างจำกัดได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ การที่ผู้บริหารจะตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้นั้น จำเป็นจะต้องมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจ ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจให้ครบถ้วนนั้นผู้บริหารย่อมไม่มีเวลาเพียงพอต้องมอมายให้มีหน่วยงานจัดเตรียมข้อมูล จัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆตามความต้องการทันเวลาในการใช้ประกอบการตัดสินใจ ตลอดจนกระทำข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ (สุรชาติ สินทรัพย์, 2528 : 10)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ดัง เช่น มาตรา 22 ระบุสาระสำคัญไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตัวเองได้ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดส่วนมาตรา 24 ระบุสาระสำคัญไว้ว่ากระบวนการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดและการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง มาตรา 63 ระบุว่ารัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่เพื่อนำมาใช้เพื่อการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ คลื่นความถี่ถือเป็นสมบัติของชาติ ไม่ใช่ นำไปใช้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์อย่างเด็ดขาด มาตรา 64 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีผลผลิตและพัฒนาแบบเรียนตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีงบประมาณในการสนับสนุนการผลิต มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากร ทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 66 ถือว่ามีความสำคัญสำหรับผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 68 ให้มีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและมาตรา 69 รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลาง ทำหน้าที่ พิจารณาเสนอนโยบาย แผน ส่งเสริมและประสานงานการวิจัย การพัฒนาและการใช้รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึง ระบบสารสนเทศและกำหนดเป็นนโยบายให้หน่วยงานทางการศึกษา ต้องนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลทางการศึกษา และให้บรรดตามจุดมุ่งหมายของแผนพัฒนาการศึกษาใน ส่วนการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลทางการศึกษา และให้บรรดตามจุดมุ่งหมายของแผนพัฒนาการศึกษา ในส่วนการปฏิรูปการบริหารการวางแผน และการจัดการ โดยมีเป้าหมายให้ทุกหน่วยงานทางการศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารและการจัดการพัฒนา รวมถึงจัดหาเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการบริหารและการปฏิบัติงานของหน่วยงาน ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการวางแผน การกำกับติดตาม นิเทศ และประเมินผลการจัดการศึกษา โดยการจัดทำข้อมูลที่

จำเป็นต้องใช้ให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในระบบ เพื่อสามารถใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลร่วมกันได้รวมถึงให้มีการพัฒนาบุคลากรและพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสาร พัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตลอดชีวิต ให้มีมาตรฐานระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานการบริหารและการจัดการศึกษาต่อไป

นโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศระยะ พ.ศ. 2544 – 2553 IT 2010 รัฐมีนโยบายที่จะพัฒนาประเทศให้เศรษฐกิจอยู่บนพื้นฐานความรู้ (Knowledge based economy) ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รัฐมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาที่มีคุณภาพผลผลิตสูงและมีความยั่งยืน คือ 1) การส่งเสริมวัตกรรม 2) การพัฒนาบุคลากร 3) การสร้างความเข้มแข็งระบบสาธารณูปโภคและอุตสาหกรรมสารสนเทศ ซึ่งมีกลยุทธ์ในการพัฒนา 5 องค์ประกอบดังนี้ 1) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านภาครัฐ (e-Government) 2) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านพาณิชย์ (e-Commerce) 3) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม (e-Industry) 4) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านการศึกษา (e-Education) 5) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านสังคม (e-Society) และกระทรวงศึกษาธิการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา (e-Education) ได้เป็น 2 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารและการจัดการ (e-MIS) 2) ด้านการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 10)

โรงเรียนเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา จำเป็นจะต้องจัดการหรือบริหารระบบสารสนเทศของตนเองให้มีประสิทธิภาพ มิฉะนั้นโรงเรียนจะประสบปัญหาการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการบริหารหรือการปฏิบัติงานในโรงเรียนเองและจะส่งผลกระทบต่อหน่วยงานที่อยู่ระดับเหนือขึ้นไป หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่นำข้อมูลจากโรงเรียนไปใช้ตั้งแต่ระดับอำเภอ จังหวัด กรม หรือเจ้าสังกัด จำเป็นจะต้องอาศัยฐานข้อมูลจากโรงเรียน ซึ่งก็อาจจะส่งผลทำให้การบริหารงานและการปฏิบัติตามภารกิจของหน่วยงานระดับสูงขาดประสิทธิภาพได้ (เดียง ทองผา. 2544 : 2)

จังหวัดชัยนาทเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีระบบการบริหารแบบบูรณาการ (ผู้ว่า CEO) ซึ่งมีนโยบายในการบริหารงานแผ่นดินที่ส่งเสริมกระบวนการราชการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพ ยังช่วยเพิ่มศักยภาพหรือความพร้อมให้หน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดชัยนาท ในเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลตลอดจนการพัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูลในหน่วยงานและการจัดทำเว็บไซต์ต่างๆ (แผนดำเนินการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศจังหวัดชัยนาท. 2544 : 3)

สถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาทเป็นหน่วยงานหนึ่งของส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นที่จะส่งเสริมวิชาการ กิจกรรมและภาระกิจต่างๆ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดระบบต่างๆในสถานศึกษาที่ส่งผลให้การบริหารและการปฏิบัติงานในการจัดการศึกษาและยังทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ข้อที่ 6 ของสำนักงานเทศบาลจังหวัดชัยนาท ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินการเกี่ยวกับสารสนเทศไว้ว่าเทศบาลจะต้องจัดระบบข้อมูลข่าวสาร พัฒนาคณาจารย์ด้านการศึกษา จัดซื้อคอมพิวเตอร์และยังเร่งขยายเครือข่ายศูนย์วิทยบริการ เครือข่ายคอมพิวเตอร์และระบบการศึกษาทางไกลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น(สำนักงานเทศบาลจังหวัดชัยนาท. 2546 : 16) ซึ่งในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดระบบสารสนเทศในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาทนั้นประสบปัญหาด้านบุคลากรที่ยังขาดความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีประมาณ 42.50 % ประกอบกันกับการขาดแคลนงบประมาณ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่จะมาช่วยในการจัดเก็บข้อมูลประมวลผลข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและการนำไปใช้ที่ถูกต้องประมาณ 29.60 % และยังขาดแนวทางในการจัดระบบสารสนเทศในสถานศึกษาประมาณ 20.90% และอื่นๆอีก 7.0 % จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการแก้ไขและพัฒนาต่อไป (สำนักงานเทศบาลจังหวัดชัยนาท. 2546 : 2)

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาในสถานศึกษาของเทศบาล สังกัดกระทรวงมหาดไทย จังหวัดชัยนาท ได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของข้อมูลสารสนเทศที่มีต่อการบริหารการศึกษาเป็นอย่างมากเนื่องจากข้อมูลและสารสนเทศสามารถตอบสนองในการวางแผนและการตัดสินใจในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลให้การดำเนินการของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาทเป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์โดยรวมสามารถประกอบการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งเพื่อให้การบริหารจัดการระบบสารสนเทศในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาทให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาทที่เหมาะสม ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้สถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาทได้นำมาใช้ในการวางรูปแบบการจัดการระบบสารสนเทศให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารจัดการระบบสารสนเทศด้านทรัพยากร ด้านกระบวนการ และด้านระบบฐานข้อมูลในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาท
- 2 เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศด้านทรัพยากร ด้านกระบวนการ และด้านระบบฐานข้อมูลในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาท

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาท ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนามุ่งศึกษาปัญหาและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้ใช้ประเด็นที่จะศึกษาตามแนวคิดของ ทฤษฎีการบริหารองค์กร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ 2546 ตามลำดับใน 3 ด้าน คือ ด้านทรัพยากร ด้านกระบวนการ และ ด้านฐานข้อมูล

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ช่วงดังนี้

ช่วงที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ปฏิบัติงานของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาท จำนวน 103 คน ประจำปีการศึกษา 2547

ช่วงที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญในการจัดระบบสารสนเทศด้านทรัพยากร ด้านกระบวนการและด้านระบบฐานข้อมูล จำนวน 7 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่จะศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1

ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ปัญหาการบริหารจัดการระบบสารสนเทศด้านทรัพยากร
ด้านกระบวนการและด้านระบบฐานข้อมูลในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาท

ช่วงที่ 2

รูปแบบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศด้านทรัพยากร ด้านกระบวนการและ
ด้านระบบฐานข้อมูลในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาท โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม
(Focus Group Discussion : FGD)

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบ หมายถึง รูปร่าง โครงสร้าง แบบแผนกระบวนการ ขั้นตอนหรือกิจกรรมที่ใช้เป็น
แนวทางในการจัดดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาสังกัดเทศบาล
จังหวัดชัยนาท

สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการบริหารซึ่ง
ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาทสามารถนำมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจ
ของผู้บริหารได้

การบริหารจัดการระบบสารสนเทศ หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล
และการประมวลผลข้อมูลเป็นสารสนเทศ รวมถึงการเก็บรักษา การใช้และการนำเสนอเพื่อให้เกิด
ประโยชน์ในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาท ไว้ 3 ด้าน คือ
ด้านทรัพยากรการจัดสารสนเทศ ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ
, ด้านกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินการ ประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบ
สอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การจัดคลังข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้
และ ด้านระบบฐานข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลงานวิชาการ ข้อมูลงานกิจการนักเรียน ข้อมูล
งานบุคลากร ข้อมูลงานธุรการ การเงิน พัสดุ ข้อมูลงานอาคารสถานที่ และข้อมูลงานความ
สัมพันธ์กับชุมชน โดยด้านฐานข้อมูลนี้จะเน้นถึงความสะดวก รวดเร็ว ความถูกต้อง แม่นยำของ
ข้อมูลสารสนเทศ

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษาและ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาของสถาน
ศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาท

ผู้ปฏิบัติงาน หมายถึง ครูผู้สอนหรือพนักงานครูเทศบาลหรือผู้จัดระบบสารสนเทศที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานอย่างน้อย 3 ปี ของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาท

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบปัญหาในการบริหารจัดการระบบสารสนเทศ ด้านทรัพยากร ด้านกระบวนการและด้านระบบฐานข้อมูลในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาท
2. ได้รูปแบบ การบริหารจัดการระบบสารสนเทศ ด้านทรัพยากร ด้านกระบวนการและด้านระบบฐานข้อมูลในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาท
3. เป็นแนวทางในการนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนพัฒนา การตัดสินใจ การจัดการและการบริหารงานในการใช้สารสนเทศในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดชัยนาทให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น